

Kiezen is een Kunst

Een onderzoeksrapport over Master-voorlichting

Interstedelijk Studenten Overleg

Bemuurde Weerd o.z. 1, 3514 AN Utrecht, 030-230 26 66

www.iso.nl, iso@iso.nl

Inleiding

Met ingang van het studiejaar 2002/ 2003 is in het Nederlandse Hoger Onderwijs het bachelor-masterstelsel ingevoerd. Dit gebeurde naar aanleiding van de afspraken die 29 Europese landen in het voorjaar van 1999 hebben gemaakt om onderling tot vergelijkbare graden in het Hoger Onderwijs van Europa te komen; de Bologna-verklaring. Deze 29 Europese landen hebben daarbij afgesproken dat niet de duur van de opleiding, maar het eindniveau het criterium is voor de internationale vergelijkbaarheid. Daarnaast zijn er samenwerkingsafspraken gemaakt op het gebied van kwaliteitszorg en curriculumontwikkeling.

Met de invoering van deze nieuwe structuur is de grootste verandering de komst van twee afzonderlijke opleidingen; het onderscheid tussen de bacheloropleiding en de masteropleiding. Voor de student betekent dit dat er een nieuw keuzemoment is bij gekomen: na de bachelor moet de student een masteropleiding gaan kiezen.

In juni 2004 is er een rapport verschenen van de onderwijsinspectie 'Master Meester, de invoering van masteropleidingen in het Wetenschappelijk Onderwijs'. Dit rapport is voor het ISO aanleiding geweest de invoering van de masteropleidingen onder studenten te onderzoeken.

Het onderzoek van het ISO naar dit nieuwe keuzemoment heeft plaatsgevonden middels een enquête onder hbo- en wo-studenten. Vragen als 'Hoe ervaar je dit nieuwe keuzemoment?', 'Hoe informeer je je over de bestaande masters?', en 'Hoe beoordeel je de informatie waarop je de keuze baseert?' zijn aan de studenten gesteld. Een uiteenzetting van de resultaten vindt u in dit onderzoeksrapport 'Kiezen is een Kunst'.

Inhoudsopgave

Inleiding.....	2
Persbericht.....	4
Algemene informatie over de bachelor-masterstructuur.....	5
1. Het onderzoek.....	7
2. De masterplannen van WO-studenten	8
3. De informatievoorziening op het WO.....	10
4. Masterplannen van HBO-studenten	13
5. De informatievoorziening op het HBO	15
Conclusies en aanbevelingen	16

PERSBERICHT

Ter attentie van Onderwijs en Parlementaire redactie

Studentenoordeel: mastervoorlichting slecht

Utrecht, 27 januari 2005. Voor studenten die komende periode een master moeten kiezen, schiet de voorlichting fors tekort. Uit het onderzoeksrapport 'Kiezen is een kunst' van het ISO blijkt dat de grote meerderheid van de studenten (zeer) ontevreden is over de mastervoorlichting: 65% van de studenten in het wetenschappelijk onderwijs en 85,7% van de studenten in het hoger beroepsonderwijs vinden de voorlichting slecht. In de wirwar aan informatie is vooral het gebrek aan objectieve informatie en deskundigheid binnen de instellingen een grote belemmering voor studenten in hun masterkeuze. Voorzitter Madelein Hofmijster: *"Dit is een zeer slechte zaak, studenten moeten nu kiezen op basis van gebrekkige en onvolledige informatie. Als we studenten op de juiste plek willen hebben, begint het natuurlijk bij de voorlichting."*

Met de invoering van het bachelor-masterstelsel is er een nieuw keuzemoment gekomen; de keuze voor een master. Het ISO heeft onderzoek gedaan onder HBO- en WO-studenten naar de mastervoorlichting aan en de masterkeuze van studenten. Zowel HBO- als WO-studenten oordelen negatief over de voorlichting. Madelein Hofmijster: *"Blijkbaar is er een nieuw onderwijsstelsel ingevoerd, zonder dat men er bij stil heeft gestaan ook nog de studenten hierbij extra te moeten voorlichten."*

Dat deze slechte voorlichting zo zijn gevolgen heeft blijkt wel uit de percentages studenten die aan een andere of buitenlandse universiteit hun master willen halen. 69,1% van de studenten geeft aan graag aan een andere of buitenlandse universiteit te willen studeren. Uiteindelijk blijkt maar 14,9% daadwerkelijk te gaan. Studenten zeggen slecht voorgelicht te zijn en laten het uiteindelijk zitten. Madelein Hofmijster: *"De mastervoorlichting is teveel intern gericht, terwijl heel veel studenten dit nieuwe keuzemoment juist willen aangrijpen om aan een andere of buitenlandse universiteit te gaan studeren."*

Het ISO meent dat er snel verandering moet komen in deze situatie. Niet alleen instellingen worden aangesproken, er is ook een rol voor de overheid. Veel studenten geven in de enquête aan behoefte te hebben aan een centrale plek, bij voorkeur digitaal, waar alle objectieve en onafhankelijke masterinformatie te vinden is. Madelein Hofmijster: *"Momenteel kunnen studenten alleen terecht bij de instellingen zelf, maar krijgen daar alleen gekleurde informatie. Ze geven aan hierdoor gehinderd te worden in het maken van een overwogen keuze. Dat zo'n centrale plek er nog niet is, is onbegrijpelijk. Het wordt hoog tijd dat de overheid hier snel actief beleid op gaat voeren."*

Algemene informatie over de bachelor-masterstructuur

De situatie in Nederland

Inmiddels volgt de grote meerderheid van de Nederlandse studenten in het hoger onderwijs zijn opleiding in de nieuwe structuur. Daarbij zijn duidelijk verschillen aan te wijzen tussen het oude stelsel (waarbij de student achtereenvolgens in een aaneengesloten opleiding zijn propedeuse, kandidaats en doctoraal haalde) en het nieuwe bachelor-masterstelsel. De grootste verandering is de komst van twee afzonderlijke opleidingen; het onderscheid tussen de bacheloropleiding en de masteropleiding.

De bachelor volgt op een vooropleiding in het voortgezet onderwijs (Havo of VWO) of het middelbaar beroepsonderwijs. De masteropleiding kan alleen gevolgd worden na een afgeronde bachelor-opleiding. Echter, naast het bachelor-diploma kan de masteropleiding andere toelatingscriteria eisen. Deze criteria verschillen per opleiding en instelling.

Een grote moeilijkheid bij de omschakeling van het oude systeem naar de bachelor-masterstructuur in Nederland was het al bestaande verschil tussen het Hoger Beroepsonderwijs (hbo) en het Wetenschappelijk Onderwijs (wo). Het beroepsgerichte karakter van de opleidingen aan het hbo blijft bestaan in de nieuwe structuur, evenals het wetenschappelijke karakter van de opleidingen in het wo. Dit verschil uit zich met name in de duur van de bachelor. Deze duurt in het hbo 4 jaar en in het wo 3 jaar.

Opleidingen en duur

Zoals hierboven al genoemd, is het mogelijk om zowel aan een hbo-instelling als aan een universiteit het bachelordiploma te behalen.

In het Hoger Beroepsonderwijs blijft de opleiding vier jaar duren en haalt de student na vier jaar zijn bachelorgraad. Er bestaat de mogelijkheid om na een bachelor van een hbo-opleiding een master te volgen binnen het hbo, mits deze masteropleidingen zijn erkend. Deze master-opleidingen worden echter niet bekostigd door de overheid¹. De andere mogelijkheid is een tussentraject te volgen om vervolgens een master aan de universiteit te doen.

In het Wetenschappelijk Onderwijs studeert de student na drie jaar af voor de bachelorgraad met de mogelijkheid om te vervolgen met een éénjarige of tweejarige masteropleiding, afhankelijk van het soort master dat je wilt gaan volgen.

Titulatuur

Doordat zowel binnen het hbo als in het wo de bachelor behaalt kan worden bestaat er onduidelijkheid met betrekking tot de titulatuur van afgestudeerden. Voor beide niveaus is de titel 'bachelor' van toepassing. Binnen het wo wordt aan deze titel 'of Arts' of 'of Science' toegevoegd, afhankelijk van de gevolgde opleiding. Deze toevoeging geldt ook voor de 'master'-titel, met als uitzondering dat 'drs', 'mr' en 'ir' ook gevoerd mogen blijven worden. Bij de bachelor- of masteropleidingen aan het hbo wordt het vakgebied of beroepenveld toegevoegd aan de termen 'bachelor' en 'master'.

Overigens is recent een commissie in het leven geroepen die zich buigt over de titulatuur in het Bachelor-Masterstelsel.

¹ Er zijn een aantal uitzonderingen die wel bekostigd worden door de overheid. Het betreft hier maatschappelijk relevante en onmisbare masteropleidingen, voorheen bekostigde postinitiële opleidingen.

Studiepuntenstelsysteem

Met de invoering van het bachelor-mastersysteem is er ook een nieuw studiepuntenstelsysteem gekomen, ter bevordering van de vergelijkbaarheid binnen Europa. Dit studielaststelsysteem is gebaseerd op het European Credit Transfer System (ECTS). Per jaar moet de student 60 ECTS behalen; voorheen waren dat 42 studiepunten.

1. Het onderzoek

De onderzochte groep studenten

De enquêtes zijn afgenomen onder 284 studenten in het hoger beroepsonderwijs (21,1%) en het wetenschappelijk onderwijs (78,9%). De instellingen waartoe de studenten behoren zijn vrij willekeurig gekozen; het streven was een nationale spreiding te bewerkstelligen.

Om de studenten specifieke vragen te kunnen stellen die van toepassing zijn op zijn of haar situatie is de student gevraagd wat voor soort opleiding hij of zij momenteel volgt. Verreweg de meeste ondervraagden waren bachelorstudent; 57,8% in het wetenschappelijk onderwijs en 21,1% in het hoger beroepsonderwijs. Dit is de groep die nu of het volgend studiejaar voor de masterkeuze staat of komt te staan. De verdeling ziet er als volgt uit:

Tabel 2: "Wat voor student ben je?"

	Antwoorden	Aantallen	Percentages
Studie	Bachelor	164	57,80%
	Master	20	7%
	Oude Stijl	40	14,10%
	HBO-Bachelor	60	21,10%
Totaal		284	100,00%

2. De masterplannen van WO-studenten

Masters in het WO

Binnen het wetenschappelijk onderwijs bestaat de mogelijkheid om verschillende soorten masters te volgen na de bachelor. De master kan beschouwd worden als de verdieping na de vrij brede bachelor. Na de bachelor bestaat er de mogelijkheid om een aansluitmaster, een onderzoeksmaster, een duale master, een top-master of een educatieve master (lerarenopleiding) te volgen. Hierbij is de student niet gebonden aan een instelling, of aan Nederland. Het is zelfs mogelijk om een master te volgen die buiten het vakgebied van de bachelor valt. Daarvoor moet dan eventueel wel een assessment worden afgelegd, een tussenjaar gevolgd worden om de nodige basiskennis bij te spijkeren, of er moeten een aantal extra vakken gedaan worden tijdens de master.

De meeste aansluitmasters beslaan één studiejaar; de andere varianten beslaan één tot twee jaar. Idealiter beslaat de gehele studie (bachelor en master) vier jaar; gelijk aan het oude systeem. Het zijn ook deze vier jaar die bekostigd worden. Na deze vier of vijf jaar, afhankelijk van het vakgebied, mag de student zich 'master of science', of 'master of arts' noemen.

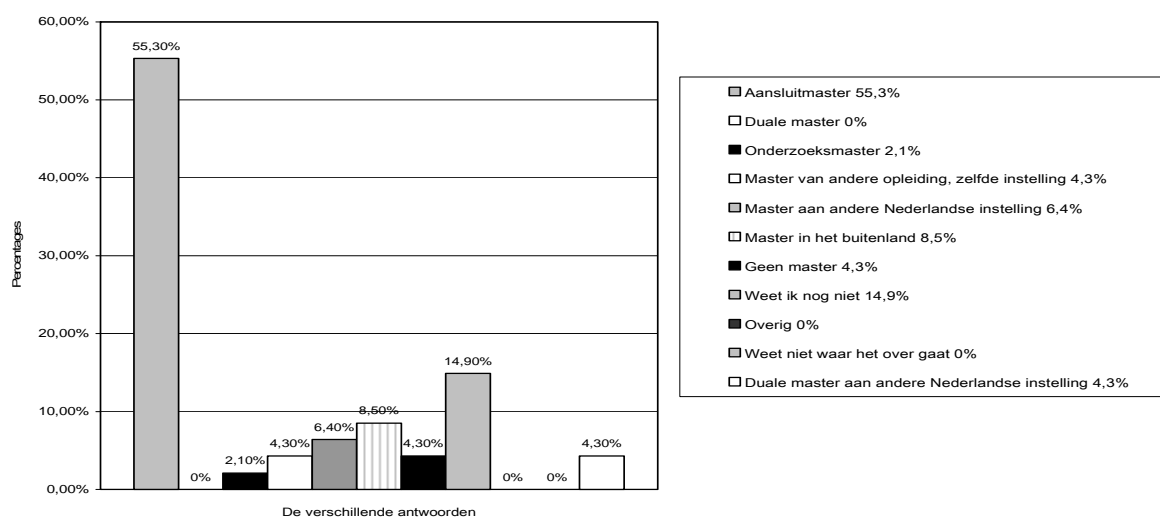
De keuze voor een bepaald soort master

De studenten uit de WO-bachelor en -master zijn gevraagd wat voor soort master ze doen of van plan zijn te gaan doen. Uit de resultaten kunnen we concluderen dat de grote meerderheid van de ondervraagde studenten kiest voor een aansluitmaster (55,3%), de andere meerderheid heeft nog geen idee wat ze gaan kiezen (14,9%). Opvallend weinig studenten kiezen voor een mogelijkheid anders dan de aansluitmaster op de eigen instelling.

De populariteit voor de aansluitmaster is te verklaren door het feit dat deze master op veel instellingen gepresenteerd wordt als het logisch vervolg op de bachelor. In veel gevallen is de te behandelen stof in de master nog dezelfde als in het laatste jaar oude stijl.

In de onderstaande grafiek zijn de resultaten verwerkt:

Grafiek 1: "Wat voor soort master ben je plan te doen?"

Beweegredenen van de student

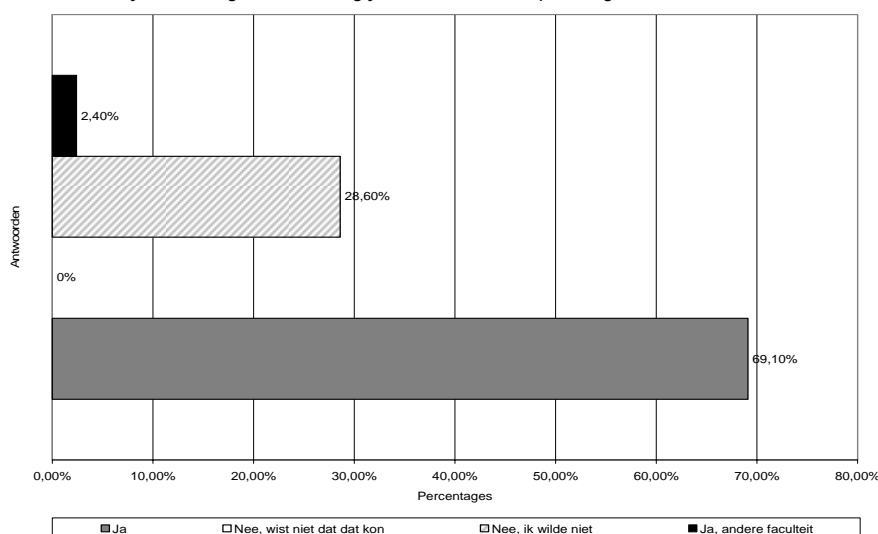
Nadat de student heeft aangegeven welk soort master ze van plan zijn te gaan doen is hen gevraagd naar de beweegredenen voor het volgen van de gekozen master. De antwoorden die op deze vraag werden gegeven lopen behoorlijk uiteen. De voornaamste redenen voor studenten om te kiezen voor een master zijn de wens naar verdieping van de al opgedane kennis en het feit dat ze nog niet willen werken. Bij dit laatste argument speelt de slechte arbeidsmarkt zoals die momenteel in Nederland eruit ziet een zeer grote rol. Met het kiezen voor een master willen studenten hun kansen vergroten op een goede baan, aangezien de bachelor, volgens veel studenten, onvoldoende is om in het bedrijfsleven te kunnen functioneren. Andere reden die genoemd werden door studenten is het volgen van een master in het buitenland omdat "dit beter op je CV staat dan een master in Nederland".

Een master aan een buitenlandse universiteit

Naast het volgen van verschillende masters in Nederland biedt de nieuwe bachelor-masterstructuur ook de mogelijkheid de master te volgen in het buitenland. Immers, met een bachelor op zak word je vrij gemakkelijk toegelaten op een universiteit in het buitenland. Daarnaast maakt het feit dat de masteropleiding afgebakend is tot één à twee jaar, mede door de minimale aansluitproblemen door het Europese studiepuntensysteem, het voor de student makkelijker de stap te nemen naar het buitenland te gaan. Dezelfde argumenten gelden voor het volgen van een masteropleiding aan een andere Nederlandse universiteit. Met het enige verschil dat de bekostiging van studies in het buitenland anders loopt dat de bekostiging van masters op een andere Nederlandse universiteit.

Op de vraag of de ondervraagde overwogen heeft te kiezen voor een master aan een andere of buitenlandse universiteit antwoordde de overgrote meerderheid positief. Veel studenten hebben ooit overwogen om een master te volgen aan een andere of buitenlandse instelling dan de eigen. Uiteindelijk zijn er echter maar weinig studenten die ook daadwerkelijk de stap nemen. Zo studeert maar 14,9% van de ondervraagde studenten daadwerkelijk aan een andere Nederlandse of een buitenlandse universiteit, terwijl 69,1 % van de studenten aangeeft overwogen te hebben aan een andere Nederlandse of buitenlandse universiteit te gaan studeren.

Grafiek 2: Heb je overwogen/overweeg je om de masteropleiding aan een andere of buitenlandse universiteit te volgen?

3. De informatievoorziening op het WO

Mastervoorlichting

Met de invoering van het bachelor-masterstelsel is er voor de instellingen een nieuwe mogelijkheid gekomen zich te profileren onder studenten, namelijk door hun nieuwe masteropleidingen te promoten. Elke afgestuurde bachelor-student is in principe een potentiële masterstudent, ook al zullen er velen kiezen voor de mogelijkheid werkervaring op te doen om pas later te beginnen aan een master. Deze nieuwe mogelijkheden zijn voor de instelling redenen om voorlichting te geven op een nieuw punt in de studie, namelijk in het derde en dus laatste bachelor-jaar.

De WO-student staat na de bachelor-fase voor een nieuwe keuze, namelijk, welke master te volgen? Bij deze keuze zijn er verschillende manieren om je als student te laten informeren. Denk hierbij aan de website van de opleiding, folder, informatiebijeenkomst, advertentie in de media, ervaringen van bekenden of op een andere manier bijv. een informatiebeurs.

Beoordeling mastervoorlichting

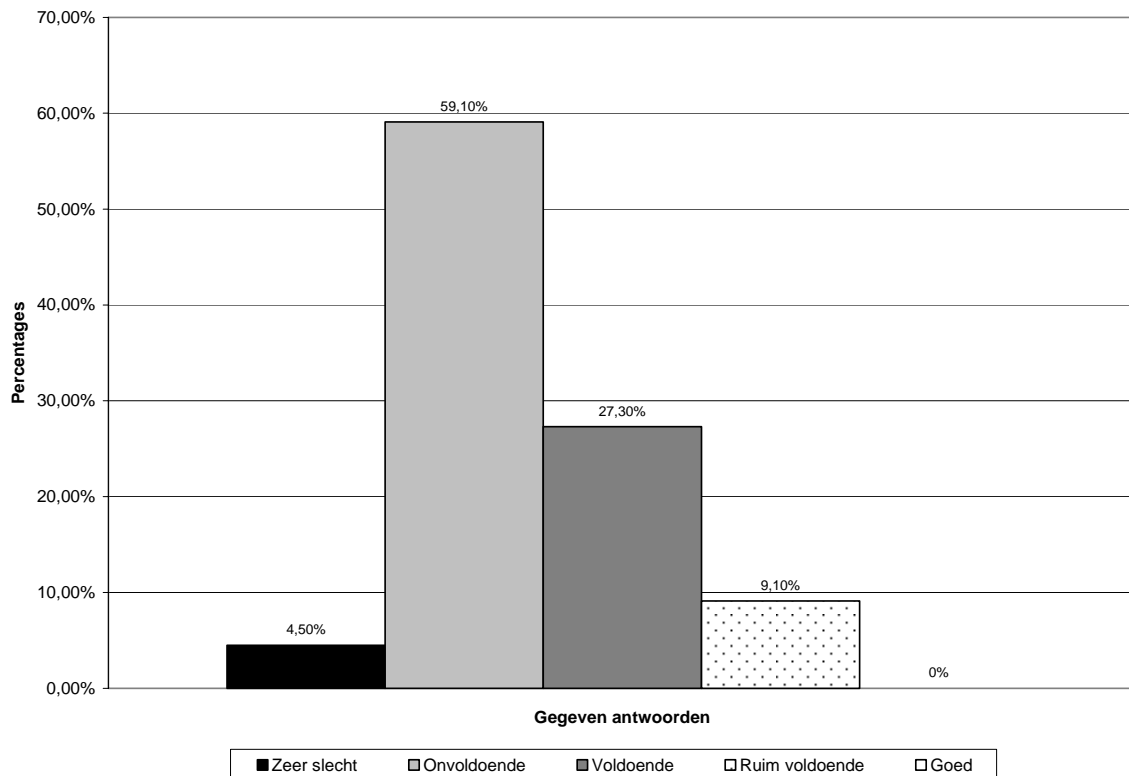
Uit de antwoorden van de ondervraagde studenten blijkt dat de meest gebruikelijke manieren om informatie in te winnen over de toekomstige master de websites van de opleidingen en de studieadviseur zijn.

De ondervraagden oordelen niet positief over de voorlichting voor masteropleidingen. De grote meerderheid van de ondervraagde studenten (bijna 65%) is niet tevreden over de voorlichting voor de masters, zij beoordelen de voorlichting dan ook als onvoldoende tot zeer slecht. De minderheid (bijna 37 %) is tevreden en beoordeeld de voorlichting met een voldoende of ruim voldoende. Geen enkele student heeft de voorlichting beoordeeld als 'goed'. In tabel 5 worden de beoordelingen uiteengezet.

Tabel 5: Hoe beoordeel je de voorlichting voor masters?

Beoordeling	Percentages
Zeer slecht	4,50%
Onvoldoende	59,10%
Voldoende	27,30%
Ruim voldoende	9,10%
Goed	0%
Totaal	100,00%

Grafiek 3: Hoe beoordeel je de voorlichting voor masters?

Toelichting van studenten

Meer dan zes op de tien studenten vinden de voorlichting slecht of onvoldoende. In onderstaande alinea's zal een uiteenzetting worden gegeven van argumentatie en problemen die men tegenkomt.

WegWijs

Instellingen en studenten kennen de weg naar de juiste informatie voor voorlichting over masters meestal niet. In de eerste plaats weten instellingen vaak niet waar de (juiste) informatie over masteropleidingen te verkrijgen is, laat staan dat instellingen een goede verwijfsfunctie kunnen uitoefenen. Daarnaast is binnen hogescholen en universiteiten niet duidelijk wie de studenten van informatie kunnen voorzien. Niet alleen docenten lopen hier tegen aan, maar vooral ook studenten ondervinden hieraan hinder omdat ze niet weten tot wie ze zich kunnen richten met vragen over masters. De voorlichting en de wegwijsfunctie die een instelling heeft naar de juiste informatie en masters blijft in gebreke.

Informatie-fragmentatie

Informatie wordt door studenten vaak bij elkaar gezocht in folders, op sites en beurzen. De informatie op internet is fragmentarisch en weinig objectief. Met name doordat men het internet moet afstruinen naar de masterinformatie en men aangewezen is op de promotiesites van de universiteiten. Het gebrek aan objectiviteit binnen de voorlichting zorgt voor een negatief oordeel van veel studenten. Onder de respondenten is er vraag naar een objectieve site waar alle (Nederlandse) masterinformatie duidelijk is weergegeven.

Intern gericht

De door de instellingen gegeven masterinformatie is met name intern gericht. De voorlichting onder studenten is vooral bedoeld voor de aanwezige bachelorstudenten binnen de instelling. Studenten die naar een andere instellingen willen gaan voor het volgen van de master ondervinden veelal problemen

bij het vinden van de juiste informatie, simpelweg omdat deze studenten niet als belangrijkste doelgroep wordt gezien.

Inhoudelijke masterinformatie

Er zitten niet alleen tekorten in de hoeveelheid informatie over de masters, ook de inhoud van de masterinformatie laat te wensen over, zo zeggen de ondervraagde studenten. Het betreft dan met name informatie over de te volgen vakken, een eventuele stage en de indeling van het studiejaar. Ook de toelatingseisen van de masters zijn slecht te vinden, met name wanneer het een master aan een andere (buitenlandse) universiteit betreft.

De tevredenheid met de gekozen master

De studenten die momenteel al bezig zijn met hun master is de vraag voorgelegd hoe tevreden zij zijn met hun keuze voor die master. Wat opvalt bij de beoordeling van de studenten is dat ondanks de slechte informatievoorziening vrij veel studenten wel tevreden zijn over de gekozen master.

Tabel 4: Hoe tevreden ben je nu over jouw keuze voor deze master?

Antwoorden	Beoordeling	Percentage
1	Heel ontevreden	0%
2	Ontevreden	0%
3	Neutraal	40%
4	Tevreden	20%
5	Heel tevreden	40%
Totaal		100%

4. Masterplannen van HBO-studenten

Masters in het hoger beroepsonderwijs

In het hbo worden ook masters aangeboden. Deze verschillen echter op een aantal gebieden van de wetenschappelijke masters. Zo hebben de masteropleidingen in het hbo een beroepsgericht karakter, terwijl de wo-masters wetenschappelijk zijn geïntendeerd. Na de vierjarige bachelor bestaat er voor de hbo-student de mogelijkheid een master te volgen.

Masteropleidingen in het hbo hebben net als de bachelor een beroepsgerichte oriëntatie. De meeste studenten zullen, geheel in lijn met wat de regering voor ogen had met 'Leven Lang Leren', pas een hbo-masteropleiding gaan volgen nadat ze een aantal jaren werkervaring hebben opgedaan.

In de regel worden de hbo-masters niet bekostigd door de overheid. Wel kunnen studenten de studiefinancieringrechten meenemen die ze eventueel hebben overgehouden na hun bacheloropleiding. Overigens komen bepaalde maatschappelijk relevante hbo-masteropleidingen, die van belang zijn voor een doelmatig onderwijsaanbod, wel voor bekostiging en studiefinanciering in aanmerking. De overheid bekostigt in ieder geval de huidige voortgezette hbo-opleidingen die naar masteropleidingen worden omgezet. Dat zijn bijvoorbeeld de voortgezette kunstopleidingen en de verpleegkunde-opleidingen.

Overigens kunnen hbo-bachelor studenten na het volgen van een schakeljaar een master volgen in het wetenschappelijk onderwijs. Hierdoor zijn hbo-studenten een relatief nieuwe doelgroep voor met name de universiteiten.

Van de ondervraagde hbo-studenten is meer dan de helft van plan na de opleiding een master te volgen, namelijk 53,3%.

Tabel 6: Ben je van plan na je opleiding een master te doen?

Antwoorden	Percentages
Ja	53,30%
Nee	40%
Niet ingevuld	6,70%
Totaal	100,00%

De studenten die van plan zijn een master te volgen hebben voorkeur voor een master op de universiteit (ongeveer 88%). Dit zijn met name masters die in het verlengde liggen van de eerder gevolgde bachelor. Deze studenten zullen over het algemeen wel een schakelklas moeten volgen alvorens ze worden toegelaten tot de master.

Reden voor de keuze een master te gaan volgen aan de universiteit hangt samen met de eerder geschetste bekostigingsproblematiek van hbo-masters (hbo-masters worden niet of nauwelijks bekostigd door de overheid) en het veel uitgebreidere aanbod van masters op het WO in tegenstelling tot dat in het hbo.

In de onderstaande tabel vindt u een uiteenzetting van de gegeven antwoorden en bijbehorende percentages.

Tabel 7: Wat voor soort master ben je van plan te gaan volgen?

Antwoorden	Percentages
Een HBO-master op mijn vakgebied	11,10%
Een HBO-master buiten mijn vakgebied	0%
Een universitaire master op mijn vakgebied	55,60%
Een universitaire master buiten mijn vakgebied	0%
Niet ingevuld	11,10%
Een universitaire master verder onbekend	22,20%
Totaal	100,00%

5. De informatievoorziening op het HBO

Hbo-studenten laten zich, net als hun collega's in het wetenschappelijk onderwijs op verschillende manieren informeren: ook hier wordt gebruik gemaakt van websites van diverse instellingen, folders, informatiebijeenkomsten, studieadviseur, advertenties in media en ervaringen van bekenden.

Tabel 8: Hoe heb je je geïnformeerd bij je masterkeuze?

Antwoorden	Gegeven antwoorden bij 'Anders, nl:'	Percentages
Websites		22,70%
Folder		13,60%
Infobijeenkomst		27,30%
Studieadviseur		9,10%
Advertentie in Media		13,60%
Ervaringen van bekenden		4,60%
Anders:	Gesprek op instelling	9,10%
Totaal		100,00%

Ook de hbo-bachelorstudenten is gevraagd naar een beoordeling van de mastervoorlichting. Hiernaar kijkende, is er een duidelijke parallel zichtbaar met de beoordelingen van de wo-studenten. Zo is 85% van de ondervraagden niet tevreden is over de voorlichting voor masters. Slechts 14,3% vindt de voorlichting voldoende.

De toelichtende antwoorden van de ondervraagden komt overeen met de antwoorden van wo-studenten, zie hoofdstuk 3. Grootste probleem is het nog altijd het vinden van de juiste, objectieve en betrouwbare informatie.

Tabel 9: Hoe beoordeel je de informatievoorziening voor masters?

Antwoorden	Percentages
Zeer slecht	57,10%
Onvoldoende	28,60%
Voldoende	14,30%
Ruim voldoende	0%
Goed	0%
Totaal	100,00%

Conclusies en aanbevelingen

In het kort

De masterkeuze

- Wo-studenten die kiezen voor een master kiezen vaak voor een aansluitmaster (55.3%) i.p.v. een andere master. Instellingen bieden deze master aan als een “logisch gevolg” op de bachelor. Studenten worden niet of nauwelijks geïnformeerd over de mogelijkheden van de het volgen van een master buiten het vakgebied.
- Onder de respondenten is **69,1%** die graag in het buitenland of aan een andere universiteit een master zou willen doen, maar uit onderzoek blijkt dat er maar **14,9%** daadwerkelijk in het buitenland gaat studeren. Men mist hier de juiste informatie.
- Het vergroten van de kansen op de arbeidsmarkt, de verdieping van de opgedane kennis en het nog niet willen werken, zijn voor studenten de grootste beweegredenen om een master te gaan volgen.
- Veel studenten zijn tevreden over de gekozen master.
- Meer dan de helft van de ondervraagde hbo-studenten gaat na de bachelor een master volgen, een universitaire master welteverstaan.

Informatievoorziening

- Als een student een master wil gaan volgen buiten het vakgebied, is de informatievoorziening vaak niet toereikend.
- De studenten weten niet waar ze heen moeten met vragen over de masteropleidingen.
- Om tot de keuze te komen van de master, zoekt de student de betreffende informatie voornamelijk via de website van de instelling of raadpleegt de studieadviseur.

Tevredenheid voorlichting

- **65%** van de ondervraagde wo-studenten is niet tevreden over de mastervoorlichtingen
- De meerderheid van de hbo-studenten (**85,7%**) is niet tevreden over de voorlichting.

Concluderend

Het bachelor-masterstelsel loopt nu bijna 3 jaar. De eerste masterstudenten² zijn afgestudeerd en de eerste studenten die volledig zijn opgeleid in de nieuwe structuur staan nu voor de masterkeuze. Het is heel wat; een nieuw onderwijssysteem. Voor de instellingen extra lastig, want de oude structuur loopt nog door naast het nieuwe onderwijssysteem. Dat vereist een hoop extra regel en aandacht. Ook voor de student is het nieuwe systeem een behoorlijke omschakeling. Niet alleen qua indeling van de studie, maar vooral de komst van een nieuwe keuzemoment heeft gezorgd voor een behoorlijke

² In 2002/2003 zijn net als de eerste bachelor-opleidingen op een aantal instellingen ook de masters van start gegaan. De studenten waar het hier over gaat zijn diegenen die toentertijd in de kandidaatsfase zaten en er voor gekozen hebben hun opleiding is de masterfase af te ronden.

omschakeling. Met de komst van de bachelor-masterstructuur moet de student na drie jaar een 'nieuwe' studie kiezen. Het laatste specialisatietraject is een aparte opleiding geworden; de masteropleiding.

De student verwacht met al deze onderwijsvernieuwingen goed begeleid en geïnformeerd te worden. Terecht. Onderwijsvernieuwing is een heel goede ontwikkeling, maar de student mag door de invoering nooit de dupe worden.

Helaas blijkt uit bovenstaande onderzoekscijfers dat de student wel de dupe geworden is. De grote meerderheid van de studenten is namelijk (zeer) ontevreden over de voorlichting voor masteropleidingen. Met name over de voorlichting vanuit de instellingen (studiebegeleiding en mastervoorlichting) is men zeer slecht te spreken.

Belangrijke vraag hierbij is natuurlijk wiens verantwoordelijkheid deze kwestie is. Studenten zijn verantwoordelijk voor het aangeven van hun informatiebehoefte en voor het op zoek gaan naar informatie; kiezen is en blijft een kunst. De instellingen zijn echter verantwoordelijk voor de levering van de goede en gedegen informatie en de scholing en het up-to-date houden van studiebegeleiders. Daarnaast is goede voorlichting essentieel voor het geven van goed onderwijs. Mede dankzij goede voorlichting kunnen studenten een betere en gemotiveerde keuze maken, waardoor zij ook gemotiveerder zijn in de studie zelf. Tot slot ligt er ook een (eind)verantwoordelijkheid bij de overheid. Bij de invoering van het nieuwe stelsel hadden zij degenen moeten zijn die er bij de instellingen op aan hadden moeten dringen voorlichting een top-prioriteit te laten zijn. Zij hebben echter afgewacht tot een marktpartij het op zich zou nemen en dat is nooit gebeurd. En nu zitten de studenten met de 'gebakken peren'. Dit had toch nooit mogen gebeuren in een land waar men groot belang hecht aan kwalitatief en hoogstaand onderwijs?

Aanbevelingen

Het ISO meent dat er heel snel maatregelen genomen dienen te worden op het gebied van voorlichting. Hierbij zullen instellingen en overheid een belangrijke rol moeten spelen. De instelling zal actief beleid moeten gaan voeren op mastervoorlichting. Met name studiebegeleiding en loopbaanadviseurs moeten top-prioriteit krijgen. Daarnaast zal de overheid ervoor moeten zorgen dat dit daadwerkelijk bij de instellingen gaat spelen. Daarnaast zal de overheid een centrale plek waar alle masterinformatie gevonden kan worden moeten gaan initiëren; dit zou met name in de vorm van een complete onafhankelijke mastersite uitstekend kunnen werken. Verder zal de student inzicht moeten krijgen in relevante informatie over de instelling. Dit zou bijvoorbeeld gerealiseerd kunnen worden in een Student Right to Know – Act in de Wet op het Hoger Onderwijs. Toch zal de student een actievere rol moeten gaan krijgen in het laten horen van zijn of haar mening. Zodra een student ontevreden is over bijvoorbeeld voorlichting, of zijn informatiebehoefte duidelijk te maken kan hij of zij dat te kennen geven bij een aantal instanties binnen en buiten de instelling. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de opleidingscommissie, de studievereniging, de facultaire studentenraad, de universitaire studentenraad, het CvB van de instelling, of een landelijke instantie als het ISO.

Belangrijk hierbij is dat alle partijen hun verantwoordelijkheid nemen en streven voor een en hetzelfde doel: goede, objectieve, gedegen voorlichting op het gebied van masteropleidingen.